

SOCIETAT

Parlen tres filles úniques –àvia, mare i filla– de la mateixa família

Fills únics, un futur diferent

Aquests últims anys s'ha constatat l'augment de parelles que només tenen un fill. Si la tendència no s'atura, la societat del futur pot ser molt diferent a l'actual. Quatre casos de fills únics "il·lustres" i el testimoni d'una família singular ens aproxima a aquest fenomen sociològic.

Ser fill únic és un caràcter que no sol figurar en les enciclopèdies, ni al *Qui és qui*, ni a les entrevistes. No hi ha estadístiques concretes que s'hi refereixin. Els psicòlegs no ho han estudiat, ni els sociòlegs catalans tampoc. I, malgrat aquest desert analític, és una constatació que les parelles tendeixen cada vegada més a reduir el nombre de fills i que actualment tenir un sol fill és un fet normal, gairebé corrent.

Al Centre d'Estudis Demogràfics de la Universitat Autònoma de Barcelona no han treballat mai amb el "fill únic" d'una

manera diferencial. Les estadístiques que poden orientar de forma més aproximada –però no exacta– sobre el descens del nombre de fills per família, es troben a l'*Índex sintètic de fecunditat*, que representa el nombre mitjà de fills per dona i any. Segons aquesta estadística, al 1980 la mitjana era de 2,2 fills per dona, al 1985 d'1,6 i al 1988 (la data més recent) d'1,4. Un descens considerable.

En opinió del sociòleg Lluís Flaqué, especialista en qüestions de família, "aquesta tendència va començar ja fa uns vint anys als països del nord d'Europa. Per exemple

a Suècia. Però curiosament, aquests últims anys en aquest país el nombre de nens per família va augmentant. I al sud d'Europa el fenomen ens arriba ara. Actualment els països mediterranis són els que tenen l'índex de natalitat més baix d'Europa". ¿Quines conseqüències porta aquest fenomen? Segons Lluís Flaqué, que es redueixi la població i, en un primer moment, que també s'envelleixi.

Per Flaqué, les causes que afavoreixen la tendència de les parelles a tenir pocs fills són diverses. Apunta la reducció de la fecunditat i la postergació de l'aparellament

Mercè Rodoreda, la filla única del segle XIX

Mercè Ibarz, en la biografia que va escriure sobre l'escriptora, comenta com va condicionar la seva vida el fet de ser filla única. Ibarz recorda el que deia la Rodoreda en una entrevista: "Era filla única i m'havia casat molt jove. No podia fer res més. No podia anar a la Universitat, perquè tampoc no tenia estudis. L'única cosa que podia fer era escriure. Va ser una fugida". En altres fragments del llibre apareix: "Els meus amics eren els meus pares i el meu avi. Totes les nenes em semblaven tontes, aviciades, algunes amb massa ganes de fer el savi. Sempre les unes més importants que les altres. Això em molestava i me'n feia apartar. Amb prou feines els parlava". I Mercè Ibarz sentència: "Fora de l'escola, tancada a casa, va rebre la instrucció dictaminada per l'època per a les filles úniques: cosir i cuinar". Ibarz explica: "Mentre Mercè creixia, Barcelona es multiplicava."

El 1920 ja tenia més de 700.000 habitants, i el 1930, un milió. Però la vida de filla única continuava sent molt estricta. Les dones no comptaven per res en la vida diària dels marits -Mercè ho reflectirà cruament a *La plaça del diamant*- i les nenes-noies, sense germanes ni germans amb qui jugar, eren abocades des de principi a la repetició del model femení. Més encara en una nena i en una noia que, com Rodoreda, creixia sense amigues, ni íntimes ni d'escola. Les noies no eren majors d'edat fins als vint-i-cinc anys, i els nois ho eren als vint-i-dos. Els pares sense mitjans dipositaven el futur en el casament de la filla única, la qual a partir de l'adolescència sotmetien a la més rígida conducta social fora de casa." Però, de gran, la Rodoreda no solament dirà que és perquè era filla única que no va tenir estudis, es va casar molt jove i no sabia com sortir de casa.

M. S.

La germana i l'incest

Avegades m'he aturat a pensar que m'hauria agradat tenir una germana de la meua edat o un parell d'anys més jove. Una germana amb qui poder compartir un món molt personal i secret, el món del nen i de l'adolescent solitari que jo era. Una germana amb qui poder compartir-ho tot, fins el llit: sempre he sentit una forta atracció per l'incest.

Mai no he experimentat el desig de tenir germans o un únic germà home. No he estat un nen massa aviciat, i quan he pogut viure dins el meu món, aïllat, m'he sentit una criatura no diré feliç -¿què és la felicitat?-, però tampoc desgraciada.

L'únic "inconvenient" de ser fill únic van ser els quasi trenta anys en què, arran de la mort del meu pare, vaig haver de fer-me càrrec, moralment parlant, de la meua mare. Més d'una vegada vaig desitjar tenir un germà gran que ocupés el meu lloc. La relació amb la mare va ser una relació molt forta, d'amor-odi per part de tots dos. Malgrat això, sento a faltar la mare. Potser la germana, la relació amb la germana, no fa sinó amagar un altre tipus d'incest. Vés a saber, mai no he tingut la temptació de jeure al sofà de cap psicoanalista.

Joan de Sagarra

o del matrimoni. També parla d'una colla de motivacions, principalment econòmiques: "En una societat tradicional els fills eren una inversió de futur, costaven relativament poc de mantenir i eren una garantia per als pares, que després els mantindrien. A més, l'índex de mortalitat infantil era molt elevat. Per això les famílies tenien tants fills. En una societat avançada el cost dels fills és molt alt. S'inverteix en qualitat i no en quantitat. Els fills viuen fins als trenta anys a casa i després desapareixen. És més aviat una desinversió. I el que hi busquen els pares és una compensació afectiva". Tanmateix, Lluís Flaqué manifesta que no s'ha de ser alarmista, que no és la fi del món ni de la societat. I que paral·lelament al fenomen dels fills únics hi ha altres realitats -ja es comencen a donar- com les separacions i els diversos aparellaments d'una mateixa persona.

SOCIALITZACIÓ

Una societat futura amb una gran part de població sense germans pot fer variar substancialment la realitat social actual.

Santiago Calatrava

a la Llotja de València

Rigorosa aproximació a un dels artistes valencians amb una major incidència en el panorama internacional.

A través de plans, maquetes, dibuixos i esbossos es mostra l'obra de Santiago Calatrava, síntesi de la seua multifacètica activitat com arquitecte, enginyer i escultor.

Del 31 de maig al 30 de juny, /93
De 10 a 14 i de 17 a 21 hores.
Diumenge vesprada tancat.

L'exposició de la Llotja amplia les
oferides al Museum of Modern Art
de Nova York i al Royal Institute
of British Architects de Londres.

ORGANITZA:

 VALÈNCIA, CIÈNCIA I COMUNICACIONS, S.A.
GENERALITAT VALENCIANA

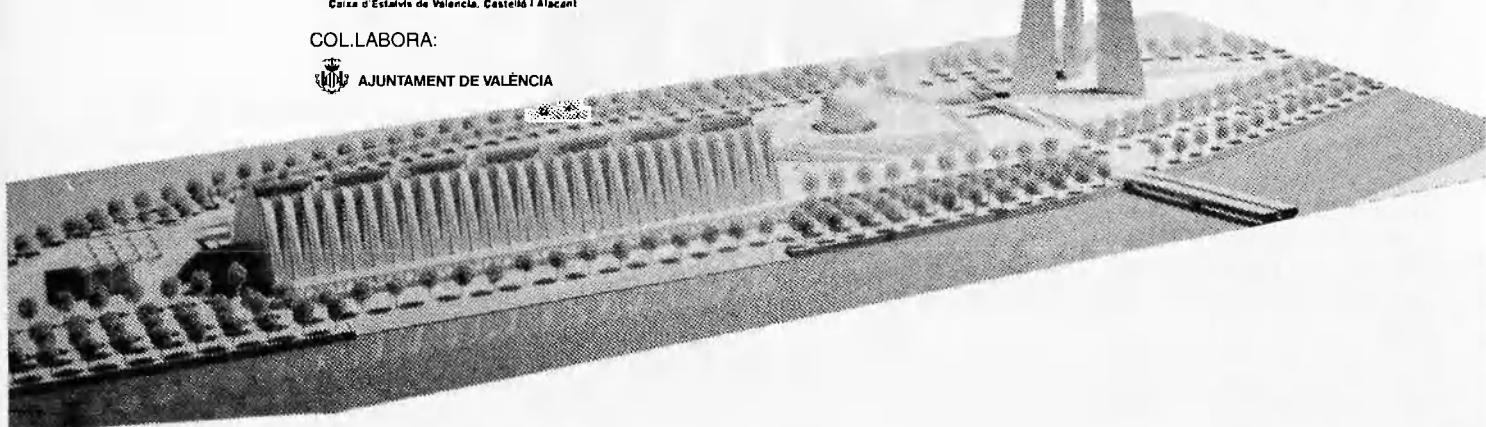
PATROCINA:

 BANCAIXA

Caixa d'Estalvis de València, Castelló i Alacant

COLLABORA:

 AJUNTAMENT DE VALÈNCIA

Oriol Bohigas, el fill noucentista

Bohigas, en les seves memòries, no s'entreté pas gaire a reflexionar sobre aquesta particularitat, però de forma intermitent, a través de la importància que donaven els seus pares a l'educació i a la cultura que havia de rebre el seu fill, evidencia la importància d'aquest fet. Un dels fragments més explícits es troba en el primer volum memorialístic, *Combat d'incerteses*, quan diu: "Jo era allò que se'n diu un fill únic de nom i de fets. Vull dir que, per als meus pares, la serietat que imposaven els cànons noucentistes i la nova consciència política era directament adjudicable a aquell objecte de creació conscient i responsable que era el fill únic."

M. S.

atencions recauen en el fill, que és el centre de la família. Són els pares els qui marquen els primers catorze anys de vida del nen i els qui faran que sigui aviciat, sobreprotegit, solitari, egoista o brillant: "És en els primers anys de vida que una criatura aprèn a conèixer l'entorn i a veure's a si mateix. En funció de com els pares el tractin, accentuarà un aspecte o un altre. Per exemple, de vegades la mare vol un fill perquè el necessita, perquè té necessitat del seu afecte i de la seva companyia. És un tipus de mare que no deixa sortir el fill a jugar, perquè necessita que el nen estigui amb ella. I sense adonar-se'n pensa més en ella que no pas en el fill. Seria el cas dels nens aviciats, malcriats i sobreprotegits".

A partir de la seva experiència, Josep Villà creu que els nens de petits demanen als pa-

res de tenir germans, però en canvi de grans veuen el fet de no tenir germans com una cosa positiva i les raons que addueixen són fonamentalment econòmiques: els ho han pogut donar tot.

Però aquest "donar-ho tot", tant des d'un punt de vista material com afectiu, no sempre és positiu. Així ho creu el pediatre Francesc Bernabeu, i és taxatiu: "Es contraproductiu, perquè crees vaillets neuròtics. Si tot els ho fas fàcil, la mainada no té capacitat de resoldre problemes i d'enfrontar-se a la vida. A més, creen arquetips, perquè normalment un dels membres de la parella -pare o mare- predomina sobre l'altre. Quan hi ha germans s'aprèn el valor de compartir. Els fills únics això no ho poden aprendre dins la família, ho aprenen a la guarderia o a l'escola. Considero que ser fill únic no és gens positiu, encara que actualment n'hi hagi molts".

L'augment dels fills únics en les parelles actuals és un fet constatable, però la majoria d'experts no hi veu cap dramatisme. I és que, segons les enquestes de fecunditat, el nombre ideal de fills de les parelles actuals és encara de dos.

Montse Serra

Però, per saber com pot canviar, cal saber com són els fills únics i les problemàtiques que els afecten.

Segons el psicòleg Josep Villà, "ser fill únic, en principi no ha de condicionar en res. Aquests nens no tenen unes característiques especials; en tot cas podem parlar d'algunes particularitats, però que no es donen pas necessàriament en tots els fills únics". Malgrat aquesta afirmació primera, Villà traça un possible retrat robot de fill únic, una mena de model afaïxonat pel cúmul de particularitats, que al llarg de la seva carrera professional ha anat constatant: "Un fill únic és una persona una mica consentida, una mica mal acostumada -o ben acostumada, depèn de com es miri-: tot és per a ell; té més dificultats a l'hora de compartir, de relacionar-se amb la gent i d'escoltar els altres; potser li costa més de donar la raó als altres i cedir; pot donar-s'hi també un nivell d'orgull una mica més elevat. En fi, té més dificultats per a socialitzar-se".

Josep Villà creu que cal diferenciar el fill únic que no és perquè els pares han decidit de tenir només un fill i "aquells que podem anomenar accidentals, perquè els pares no n'han tingut més o perquè el germà s'ha mort". El psicòleg remarca un aspecte fonamental a l'hora de parlar dels fills únics: l'actitud dels pares. Villà ve a dir que, al final, tot depèn dels pares, perquè totes les

El "rei de la casa"

Potser és tan poc fiable comparar les diferències entre ser fill únic o tenir germans com haver d'imaginar-me de quina manera seria jo amb ulls blaus i cabell ros, com a dona o com a escamarlà. Sóc fill únic per raons circumstancials i no per voluntat dels meus pares. Però no tinc consciència que aquest fet m'hagi resultat traumàtic en cap moment de la meua vida. Tot i així, puc limitar-me a constatar alguns aspectes del meu caràcter sense que pugui garantir que hagin estat causats per aquesta condició.

És possible que de petit aconseguís més fàcilment allò que desitjava sense haver de competir ni fer especials mèrits davant de ningú. Dit d'una altra manera, he tingut una infància feliç com a indiscutible "rei de la casa". De gran, això m'ha suposat no encaixar bé els fracassos i els projectes fallits. No he estat educat per a compartir les coses i, per tant, sóc gelós i possessiu de les meves propietats. En alguns aspectes vaig madurar més aviat que altra gent de la meua edat, desenvolupant molt aviat un món interior ric i imaginatiu -de seguida vaig saber el que volia-, però també una personalitat individualista i, certament, poc sociable. En altres, he viscut molt de temps en una mar de dubtes: "certes coses" les he hagut d'aprendre pel meu compte i, per tant, potser més lentament que els altres. Vull dir que suposo que quan tens germans ets més desinhibit i pots compartir i resoldre diàriament moltes de les petites o grans incògnites de la vida. Les conseqüències són òbvies: inseguretat, desconfiança... M'agrada estar envoltat de gent de molta confiança, amb qui treballa des de fa temps. ¡Els canvis de tot tipus em desestabilitzen molt! Per aquesta mateixa raó, em considero molt fidel als meus amics. De fet, en conservo un bon grapat de la meua infància i crec que tinc una certa dependència envers ells. Aquí es pot aventurar una interpretació psicoanalítica -d'estar per casa- que ens diria que he "projectat" en aquests amics els germans que no he tingut.

Manel Huerga

